

Specifika vzdělávání pěstounů z řad příbuzných Rozum a Cit, z.s.

Mgr. Jaroslava Máliková

Mgr. Jolana Prušková

Počet osob vykonávajících náhradní rodinnou péči

(MPSV - Roční výkaz sociálně právní ochrany dětí za rok 2015)

	Prarodiče	Jiný příbuzný	Cizí
Pěstounská péče	6 026	1 633	2 805
Pěstounská péče na přechodnou dobu	0	12	642
Poručenství s osobní péčí poručníka	1 129	486	1 690
Péče jiné osoby	3 677	467	313

Jak se příbuzní stávají pěstouny

- Náhlé úmrtí z důvodu nemoci či nehody rodiče(ů)
- Úmrtí jednoho z partnerů, které vede k tomu, že druhý partner situaci nezvládá a děti opouští
- Mladí a nezralost matky, která péči o své dítě nezvládá
- Odebrání dítěte rodiči (nejčastěji matce), který žije sociálně patologickým způsobem života
- Psychiatrická diagnóza rodiče(ů)
- Rodič(e) jsou ve výkonu trestu
- Rodiče, u kterých se projevila závislost na drogách či alkoholismus

Možné přístupy pečovatele k situaci

- Prarodič/teta/strýc/sourozenec vzniklou situací trpí
Trpí agresivně/aktivně – „trpím kvůli Vám!“
Trpí pasivně – „mouchy snězte si mě...“
- Prarodič/teta/strýc/sourozenec se obětovává
- Prarodič/teta/strýc/sourozenec situaci aktivně řeší – „pečovatel manažerem“

Možné přístupy dítěte k situaci

- Povinný vděk
- Úleva
- Pocit viny
- Strach
- Pocit ztráty, truchlení
- Dítě ničemu nerozumí, je zmatené

Výhody versus rizika pěstounské péče příbuzných

- Jaká rizika vnímáte u tohoto typu péče?
- V čem potřebují, dle vašeho názoru, tito pečovatelé nejvíce pomoci?
- Co potřebují děti v tomto typu péče?
- Jak se bude odlišovat váš přístup k těmto klientům (příbuzným pečovatelům)?
- Jaké přednosti má pěstounská péče příbuzných?

Strach mluvit o původní rodině

- Proč se obává dítě?
- Proč se obává pěstoun?
- Proč se obává sociální pracovník?

Možné obavy/představy pěstouna

Co říkají pěstouni?

- Nemluví o nich, tak na ně asi nemyslí.
- Dokud samo dítě nezačne o svých rodičích mluvit, tak já taky nezačnu.
- Udělám okolo něj informační vakuum, bude mu určitě lépe, když nic nebude vědět.
- Rodiče, kteří nechtěli své dítě, si nezaslouží, aby se o nich mluvilo. A už vůbec ne slušně mluvilo.
- Ale co když ano, co když na ně myslí?
- Tak to radši nebudu vířit. Ještě bych se dozvěděl/a, že je má rád.
- Co když má vlastní mámu rád více než mě?
- Když udělám tlustou čáru za minulostí, bude jen moje.
- Starám se o něj, mám ho rád/a, vstávám při teplotách, připravuju ho do školy... To pořád nestačí na to, abych pro něj byl/a důležitější než vlastní máma?
- Když s ním o tom budu mluvit, můžu ho rozrušit, připomenout bolest, možná i špatné vzpomínky.
- Chci ho chránit.
- Potřebuji chránit sám sebe. Zraňuje mě hovořit o tak bolestných věcech.

Možné obavy/představy dítěte

Co říkají děti?

- Co asi dělá moje máma?
- Kde asi je?
- Radši o mámě a tátovi nebudu mluvit, pěstounům by se to nelíbilo.
- Bolí to, nechci o tom mluvit, protože by to bolelo ještě víc.
- Kdyby pěstouni nebo sociální pracovníci chtěli, tak mi dovolí se s mámou/tátou potkat.
- Kdo je lepší? Tamta máma nebo tato máma?
- Co když se moji rodiče starají o další děti a na mě už zapomněli?
- Když pěstouni zjistí, jak hrozní jsou moji rodiče, budou si myslet, že jsem také takový a zavrhnou mě.
- Kdyby moji rodiče chtěli, už by mě našli.
- Pěstouni určitě vědí o mých rodičích hodně, ale tají mi to.
- Mám nové rodiče rád, nechci je ranit tím, že jim přiznám, jak často na své první rodiče vzpomínám.

Možné obavy/ představy sociální pracovníce

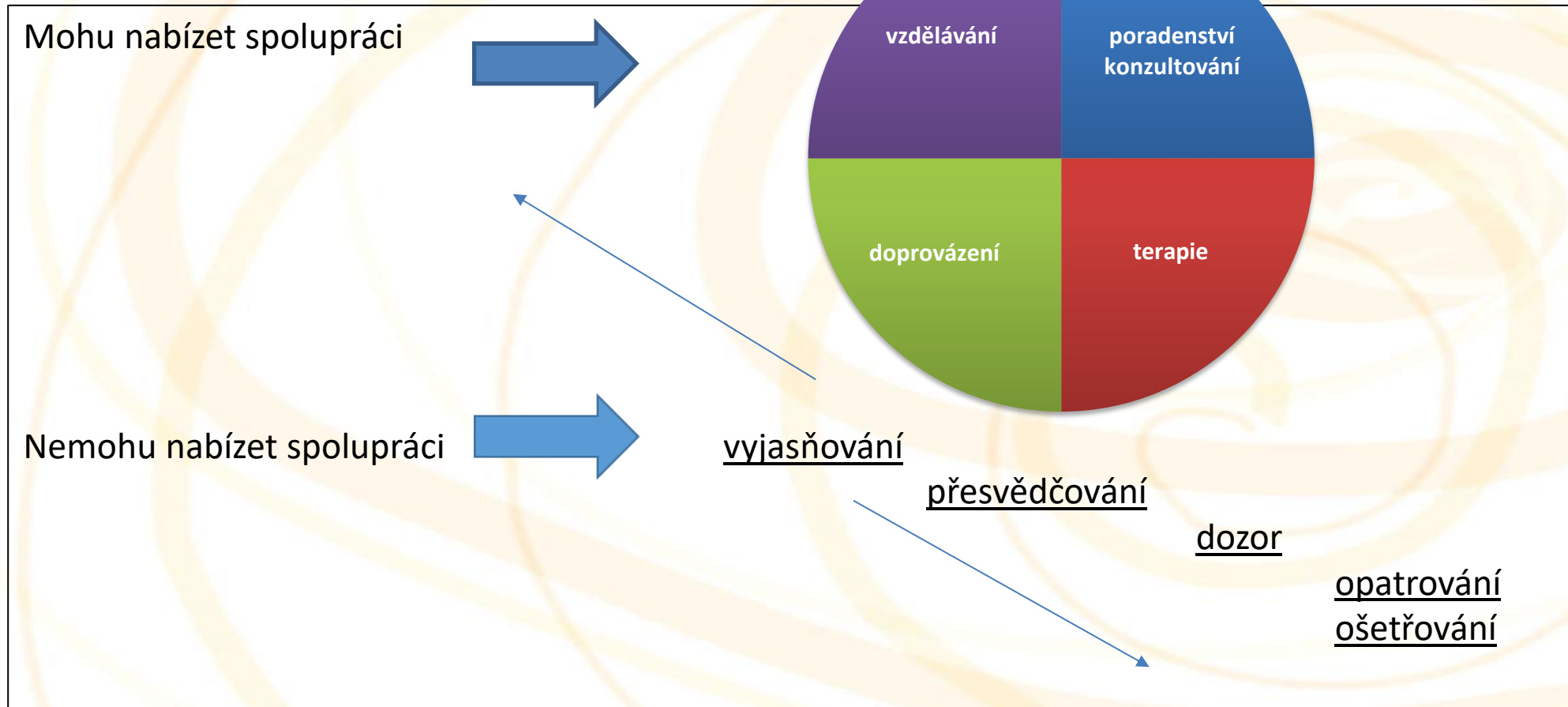
Co říkají sociální pracovníce?

- Ještě by mi to pěstouni měli za zlé a kdoví, co by udělali.
- Vzpomínat a mluvit o mámě bude pro dítě bolestné.
- Chci ho chránit. Rodiče, kteří nechtěli své dítě, si nezaslouží, aby se o nich mluvilo.
- Co mu vlastně pěstouni řekli? Když s ním o původní rodině začnu mluvit, nepodám náhodou informace, které mu pěstouni tají? Nezkazím to?
- Na čí straně mám stát? Podpořit pěstouny, protože se starají, nebo podpořit právo dítěte o své rodině mluvit, i když vím, že tím někoho zraním?
- Je lepší to téma nevířit, bylo by s tím pak hodně práce.

Jak si povídat o biologických rodičích

- Nelžete. Pravdu zjemněte.
- Informace vybírejte a dávkujte podle věku a stavu dítěte.
- Rodiče nehodnoťte. Pokud vám to činí obtíže, zkuste popisný způsob. Můžete hodnotit činy rodiče, ne však jeho samotného.
- Nahlas pojmenovávejte pocity dítěte a pocity své. Např. „Mám obavy, co se ti honí v hlavě, když vůbec o mámě nemluvíš.“
- S dítětem fantazírujte při nedostatku informací o rodičích. Dětská přání ohledně mámy a táty se dají splnit ve fantazii. Můžete s dítětem vymýšlet i představy, co asi rodiče dělají dnes. Ke konci takového fantazírování dítěti zopakujte, že vše byly fantazie a skutečnost opravdu neznáme. Je nutné, aby dítě fantazie od reality odlišovalo.
- Neslibujte. Pozor na tvrzení „Neboj, mamka určitě napíše.“
- Nebojte se říkat „nevím“.
- Sdílejte s dítětem pocity, vzpomínky, představy, názory. Nekonfrontujte se s nimi, pouze sdílejte.
- Buďte autentičtí – pokud je Vám něco líto nebo se zlobíte, řekněte to.
- Vycházejte z toho, co už dítě ví. Informace říkejte postupně.
- Ptejte se dítěte, zda a jak rozumí tomu, co říkáte, co by ještě chtělo vědět. Vedte dialog.
- Může Vám pomoci Kniha života.

Nabízení pomoci a přebírání kontroly

Systemy pomoci podle typu žádosti

• Vzdělávání

„Pomoz mi rozšířit mé možnosti.“

• Poradenství/konzultace

„Pomoz mi využít mých možností.“

• Doprovázení

„Pomoz mi snášet moji situaci.“

• Terapie

„Pomoz mi ukončit mé trápení.
Pomoz mi lépe se poznat.“

• Vyjasňování

„Chci ti dát lepší šanci.“

• Přesvědčování

„Chci tě motivovat.“

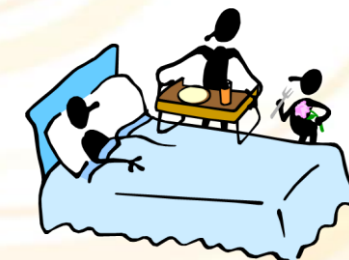
• Dozor

„Nemohu to nechat jen na tobě.“

• Opatrování/ ošetřování

„Musím to udělat za tebe.“

- <https://www.youtube.com/watch?v=bEm7Mvc2x7U>

„Nikde jinde jsem nenacházela lidi s podobným životním příběhem, věkem si blízké, s roztrhanou duší – postavené proti vlastním dětem ve prospěch vlastního vnoučete. Nevěděla jsem, kde hledat odpovědi na to, jak se chovat k dítěti, když mám vztek na jeho rodiče, který je mým dítětem a cítím se tím být vinna.“

(babička Alžběta)

Babička Jitka – vnuk Alex

Paní Jitka vychovává třetím rokem vnuka Alexe.

Ten právě nastoupil do školky.

Rodiče jsou ve výkonu trestu za hospodářský delikt.

Je možné, že matce Kateřině bude zbytek trestu odpuštěn a ona se vrátí během půl roku z vězení domů.

**Zakázka od průvodce
podzim 2014**

**Komunikace babičky s Alexem ohledně
situace jeho rodičů, výchovné přístupy
k Alexovi.**

Zakázka klientky

Zvládání péče o vnuka
Mám obavy z návratu dcery z vězení.
Potřebuji něco udělat, abych se cítila
lépe.

Systemické, narativní otázky, otázky na hodnoty a na zdroje. Ocenění, podpora klientky.

<p>Čeho si na sobě paní Jitka cení, jakých svých vlastností, čeho v životě dosáhla.</p>	<p>Ženská síla, odpovědnost, optimismus, jak se jí daří Alexe vychovávat, i ostatní si všímají jaký je „šikovný a vychovaný“ ale i to, že se již umí neobávat se budoucnosti, řeší věci, tak jak přicházejí.</p>
<p>Narativními otázkami jsme hledali osoby v minulosti, které by ji rozpoznaly v tom, čeho dosáhla, čeho si na sobě cení a vzali jsme si je jako podpůrné osoby do přítomnosti.</p>	<p>Tak jsme se dostali k osobám maminky a manžela. Paní Jitka popisovala nezdolnou sílu své mamky, ale zároveň, jak málo hleděla na sebe. Vztah s manželem, který pro ni představoval bezpečí a podporu.</p>
<p>Ocenění</p>	<p>Ocenění paní Jitky za komunikaci s Alexem ohledně situace jeho rodičů. Za maminkou pravidelně do vězení jezdí.</p>

Co je pro paní Jitku důležité ve vztahu k péči o Alexe – práce se škálou

Identifikovali jsme šest témat a ohodnotili na škále 0 - 10.

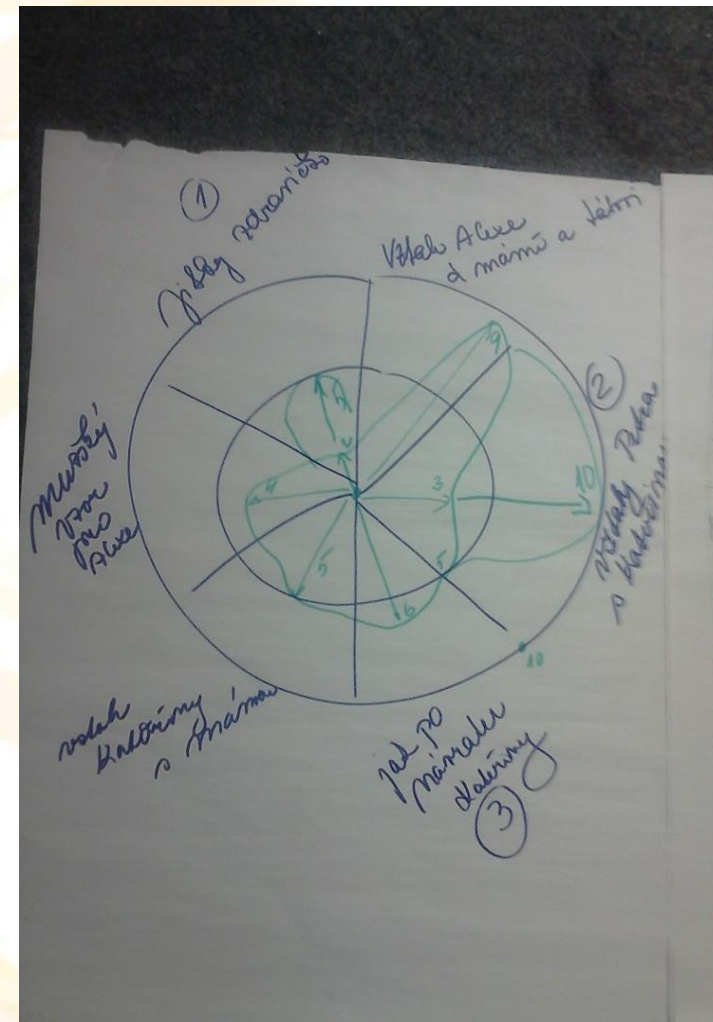
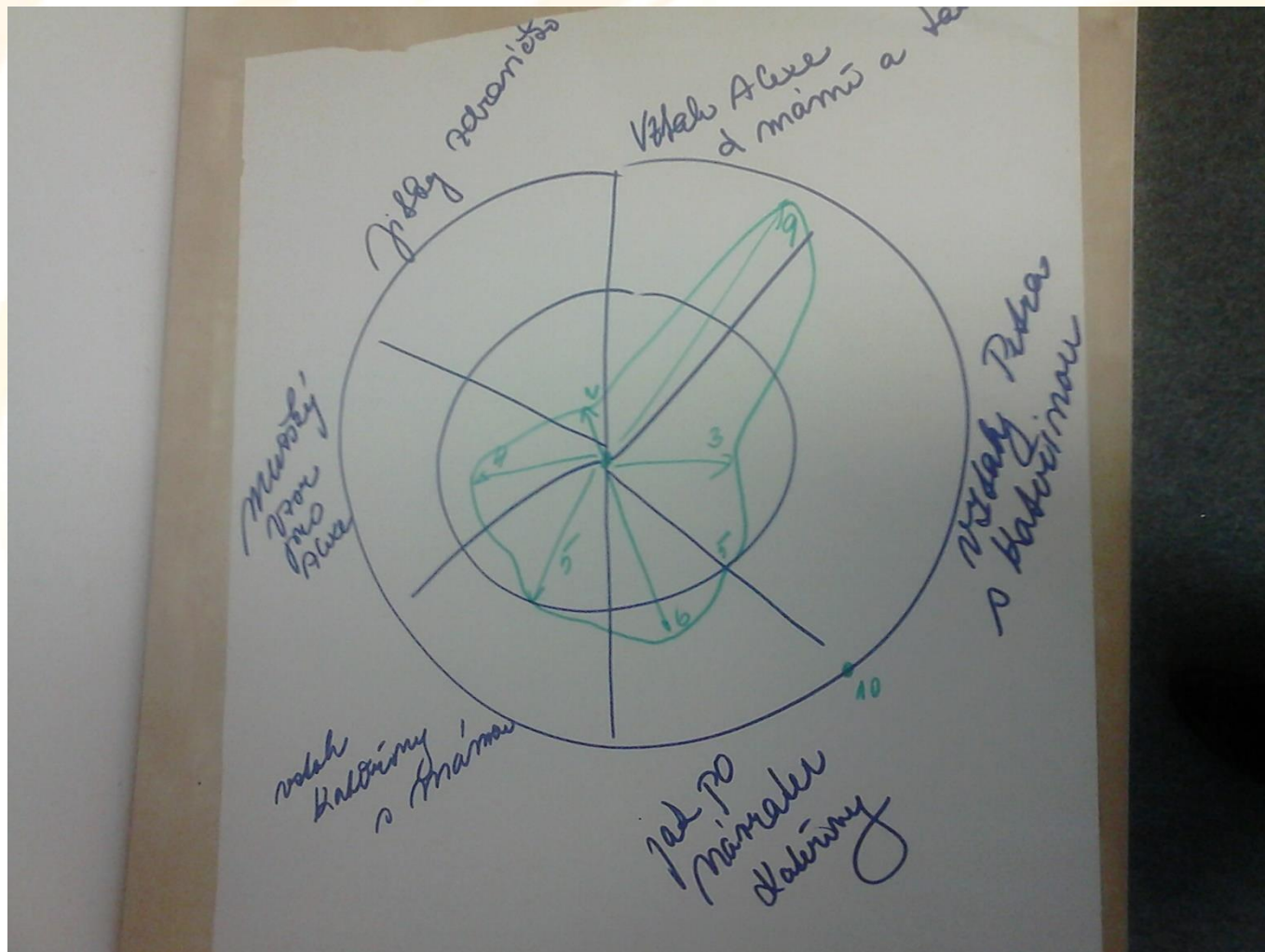
Kde jsem nyní ve vztahu k jednotlivým tématům.

- Jitky zdravotníčko.....2
- Příprava na návrat Kateřiny.....6
- Chybějící mužský vzor pro Alexe.....4
- Vztah mámy s Kateřinou.....5
- Vztah Alexe k rodičům.....9
- Vztah Petra s Kateřinou.....3

**Co vše již mám, co vše se již podařilo, když jsem se dostala na 3 - 9 (podle tématu)?
Co udělám jako další krok, abych se posunula směrem k 10.**

<p>Jitky zdravíčko...posun ze 2 na 5</p>	<p>Návštěvy u lékaře, rehabilitace, plán na následující týdny, Mám více energie, elánu, větší trpělivost s Alexem</p>	<p>Cíl: vytrvat v započatém režimu a dodržet plán léčení a rehabilitace</p>
<p>Příprava na návrat Kateřiny...6</p>	<p>Rozhovor s Kateřinou o době po návratu, uspořádání bydlení, kontakt Kateřiny s Rubikonem, podpora pro Kateřinu</p>	<p>Cíl: Po Novém roce poradit se s právníkem ohledně trvalého bydliště Kateřiny.</p>

<p>Vztah Jitky s Kateřinou.....z 5 na 8</p>	<p>Jitka uvádí v tomto tématu, že se díky otevřenosti a rozhovoru o věcech minulých i budoucích dostaly na 8. Dále bude záležet na Kateřině, zda si zaslouží důvěru, zda návrat a péči o syna zvládne. Jitka ji bude podporovat, ale s větší mírou kontroly než to dělala v minulosti. „Jsem teď za Alexe zodpovědná“, říká.</p>	<p>Cíl: Jak připravit sebe a Alexe na návrat matky.</p>
<p>Ve zbývajících tématech se stav na škále nezměnil. Nebyla momentálně tématy k řešení.</p>		

Obnovená spolupráce - podzim 2015 – jaro 2016

- Jak se připravit na návrat dcery z vězení
- Jak pomoci dceři navázat vztah s Alexem
- Jak dceři pomoci, aby návrat zvládla

Babička Lída – vnučka Lucie

Paní Lída vychovává vnučku Lucii (7let).
Rodiče výchovu nezvládali – drogy, trestná činnost.
Máma (snacha) teď dva roky z výkonu trestu.
Bydlí s partnerem v azylovém domě, pracuje jako
sanitářka, má pravidelné kontakty s dcerou, je
spolehlivá.

Zakázka od průvodce a od Ospod

Předmětem zakázky byla komunikace babičky s Lucinkou ohledně toho, co se přihodilo mámě a tátovi, (závislosti, vězení) a ohledně budoucnosti péče u babičky.

Zakázka klientky

Nemohu snaše odpustit, jak se ke mně chovala, mám z ní obavy.

Nevím, jak vše Lucince vysvětlit.

Mapování situace

Co si Lucinka pamatuje, co si myslí, jaké má fantazie?

Kdo by s ní měl na témata historie a rodiče hovořit?

Měla by se Lída setkat se snachou a společně se poradit, co, kdy a jak Lucii vysvětlit?

Ocenění pro paní Lídu

Že zachovala a podporovala hezký vztah mezi snachou a Lucií.

Že hledá cestu, jak nejcitlivěji sdělit Lucii těžké věci z minulosti i současnosti.

Mail od pí Lídy

Paní Jarko. Mluvila jsem s matkou Lucinky. Nebylo to až tak těžké, jak jsem si myslela. Jsme domluveny, že Lucince o své minulosti řekne v co nejbližší době. Strašně se mi ulevilo, že jsme se tak v klidu domluvily.

Ukončení spolupráce

Paní Lída se domluvila s matkou Lucinky, že s ní promluví o minulosti a vysvětlí jí, proč bude nadále vyrůstat u babičky a ta tak citlivým způsobem učinila.

Děkujeme za pozornost!